

© 2012 р. **Збігнєв Вітковський**, професор, доктор наук

© 2012 р. **Івона Врублевська**, доктор наук

Університет ім. Миколая Коперніка, Торунь (Польща)

ПРИНЦИП ПОДІЛУ ВЛАДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ *SINE QUA NON* СУЧАСНОГО *ACQUIS CONSTITUTIONNEL* І ЙОГО ВІДОБРАЖЕННЯ В ТЕПЕРІШНЬОМУ ПОЛЬСЬКОМУ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМІ

Принцип поділу влади є одним з найбільш суттєвих питань, котрі порушуються у сучасних дискусіях про демократичну державу. Він сприймається, як фундамент устрою, що визначає взаємні відносини між органами держави, проте, вимагає, у зв'язку з все новими явищами, котрі появляються у сфері політично-правового життя, постійного додатково уточнення [53], можливо, навіть і модифікації його змісту. З проведеного в даних розважаннях огляду висловлювань польської доктрини права і Конституційного Суду випливає, що для процесу побудови *acquis constitutionnel* згідно зі ст. 10 Конституції 1997 р., особливим завданням є, і з упевненістю можна стверджувати, що буде, членство Республіки Польщі у структурах Європейського Союзу, а також сумніви, які можуть виникнути на тлі способу вирішення в основному законі питання розподілу компетенції органів у межах окремих видів влади.

Багато слушного є у твердженні, що неможливо знайти іншого принципу державного устрою, котрий би, як принцип поділу влади, відігравав настільки очевидне й основне значення для механізму демократії та одночасно сприймався різними політиками і доктриною конституційного права [1], і це не тільки у минулому, але й в теперішньому часі. На перетині віків історії польського конституціоналізму принцип поділу влади проходив змінну еволюцію. Його прийняла відома Конституція 3 Травня 1791 року, котру прийнято називати Конституцією 3 Травня. Знала його також Конституція Польської Республіки, прийнята 17 березня 1921 року. Пізніше його відкинула Квітнева Конституція. Формально його прийняла так звана Мала Конституція 19 лютого 1947 року, котра мала форму конституційного закону. Далі його відкинула Конституція Польської Народної Республіки від 22 липня 1952 року. Даний принцип був ще «реабілітований» у період чинності Конституції з 1952 року, але не її новелізацією 7 квітня 1989 року, і знову був прийнятий завдяки новелізації Конституції 28 грудня 1989 року [2]. Потім його відновив Конституційний Закон, прийнятий 17 жовтня 1992 року, що звався Малою Конституцією, і, врешті, він був прийнятий чинною Конституцією (ст. 10), котра діє від 2 квітня 1997 року.

Основою ресстрації цього принципу у правовій механіці державного устрою був «неспокій у зв'язку з наслідками зосередження надто великої влади в небагатьох руках» [3], а також турбота про властиве гарантування прав і свободи громадян. Вважалося також, що навіть, якщо з праг-

матичної точки зору поділ влади утруднює ефективне функціонування інституції держави, то він усе ж вартий прояву зацікавленості до нього з боку законодавців, бо користь від віддалення ризику державного деспотизму не має ціни [4].

З вищесказаного випливає, що від 1989 року, а отже, від поворотного пункту в державному устрої, що був наслідком Порозуміння «Круглого Столу», принцип поділу влади не відразу був виражений безпосередньо у конституційній нормі.

У юридично-конституційній літературі відомі думки про те, що, навіть такий суттєвий принцип, котрим є принцип поділу влади, не повинен прямо, безпосередньо бути висловленим у конституції. Його матеріалізацією може стати вже сама структура конституції чи навіть так званий інституціональний контекст принципів державного устрою [5]. Очевидною основою нової конституційної аксіології після 1989 року став принцип правової демократичної держави (далі – ПДД), а висловлюючись точніше, певна величина складових цінностей, що містяться у даному понятті. Однією з таких складових цінностей ПДД став, на думку Конституційного Суду, принцип поділу влади і взаємного стримування влад [6]. І на певному етапі розвитку ситуації державного устрою в Польщі після 1989 року від принципу ПДД КС прибрав, чи, як говорять інші, декодував згаданий принцип поділу влади. При нагоді відзначимо, що з логіки поняття правової демократичної держави він усунув ще кілька інших важливих понять принципів державного устрою [7].

Польський законодавець остаточно у квітні 1997 року прийшов до висновку, що, оскільки принцип поділу влади є одним з фундаментальних, котрі характеризують державний лад III РП, і що взагалі ця ідея – фундамент сучасного конституціоналізму демократичних держав, універсальна основа конституційної демократії, котра належить до основних канонів правил так званої хорошої держави [8], то він повинен бути *explicite* сформульований у конституційних нормах, а найбільш елементарні його конструктивні частинки повинні бути виражені в нормах основного закону держави [9]. Наміром такого підходу було намагання протиставити поділ влади втручанню зі сторони законодавця з політичних мотивів [10]. І він учинив саме так. Іншими словами, якщо польський законодавець у новій конституції мав намір зберегти принцип ПДД, то він не мав іншого виходу, і змушений був послідовно вносити аргументоване ухвалою КС твердження про іманентний зв'язок принципу пдд з принципом поділу влади [11].

Суттю поділу влади є виділення трьох фундаментальних функцій держави і покладання їх в руки окремих і незалежних від себе органів. Слушно помічено, що «важко тепер знайти приклад держави, державний устрій котрої реалізував би чисту форму теорії поділу влади [12]. З цим висловлюванням перегукується інше спостереження, що сьогодні «практично неможливо, щоб поділ влади прийняв абсолютний характер, а будь-які завдання і компетенції були чітко розділені між окремими органами держави, чітко за характером функцій і приналежності до «визначеної влади» [13]. Звідти сам поділ влади як організаційна і системна процедура виявляється недостатньою процедурою. Саме виокремлення різних видів влади тягне за собою іманентний ризик, що котрийсь з цих видів влади намагатиметься, природно, суперничати і звеличуватися, що само по собі містить загрозу в намаганні переламати ідею розділеної влади. Тому для забезпечення реальної незалежності згаданих видів влади, як це б не звучало парадоксально, розподіл влади повинен бути доповнений механізмом, що дає можливість порушувати такий розподіл чи таку сепарацію в певному обсязі. Таким механізмом повинен бути механізм взаємного збалансування сил, тобто залучення до механіки державного устрою всіх видів влади певної групи балансуєючих засобів, іншими словами, так званих правових гальм. І тут потрібно зважити на те, що органи, котрі належать до окремих видів влади, зможуть взаємно впливати одні на одних тільки у певному обсязі чи до певного рівня. Якого?

Такого, котрий не призведе до порушення суті компетенції жодної з влад [14]. Окрім цього, значимо, що поділ влади не призводить тільки до технічного блокування цієї влади, котра перебільшує допустиму величину компетенції. Б. Банашак слушно помітив у доктрині, що, звісно, тут ідеться про взаємне стримування різних видів влади, але також про взаємне контролювання внаслідок виникнення відповідного поділу компетенції між цими видами влади. Важливе спостереження й одночасно інтерпретаційну директиву сформулював у контексті вищезгаданого польський Конституційний Суд, відзначаючи, що наслідком так званого вертикального (його стосується ст. 10 Конституції 1997 року) поділу влади є те, що: «законодавча, виконавча і судова влада повинні бути розділені і, окрім цього, між ними повинна панувати рівновага і вони повинні співпрацювати між собою» [15]. Оскільки відносини між законодавчою і виконавчою владою можна охарактеризувати, як перетинання, або взаємне накладання компетенції, то відносно третьої влади – судочинної, розподіл влади потрібно розуміти, як сепарацію, бо зі суті правосуддя випливає, що його реалізують виключно суди, а інші види влади не тільки не беруть в ньому участі, але не можуть, взагалі, втручатися в цю сферу активності судів.

Залишається прокоментувати проблему обсягу впливу принципу поділу влади. У предметній літературі чітко виділяються дві тези. Перша сформульована П. Вінчорекком, головна думка котрої звучить так: «Оскільки Польща, будучи членом Європейського Союзу, котрому вона передала компетенції своїх державних органів з деяких справ (ст. 90 абзац 1 Конституції), то можна визнати, що рівень поділу влади виходить за межі державного рівня однієї країни» [16]. Друга, сформульована Конституційним Судом, указує на факт того, що принцип поділу влади і рівноваги є принципом внутрішнього устрою РП. Уже з цієї причини даний принцип не знаходить безпосереднього застосування у відносинах між органами влади Спільнот і Європейського Союзу [17]. Проте, здається, що у даному спорі найбільш відповідні висновки зробив Б. Банашак, котрий слушно підмітив, що модифікування системи розподілу влади має реальне місце під впливом прогресуючих інтеграційних процесів у регіоні та під впливом розвитку наднаціональних інституцій. Професор Б. Банашак також указує на те, що «компетенції цих інституцій втручаються часто в обсяг традиційних компетенцій внутрішніх органів, що спричиняє те, що частину їх влади ре-

лізують наднаціональні органи. Це призводить до зміцнення контролю над внутрішніми органами держави не залежними від них над національними органами [18], а прийнятий, нещодавно, в ЄС так зв. Фіскальний Пакет служить прикладом цього.

У подальшій частині даного опрацювання ми постараємося розглянути лінію постанов польського Конституційного Суду щодо присутності та розуміння принципу поділу та рівноваги влади, висловленого *expressis verbis* у ст. 10 польської Конституції з 1997 р.

Постанови польського Конституційного суду, котрі стосуються обговорюваного принципу, присутні, як уже згадувалося, від 1989 року. Не визначений *explicite* у тодішніх конституційних положеннях, знайшов важливе місце, як взірць оцінки конституційності положень і як елемент принципу правової демократичної держави [19], а від 1992 р., як принцип державного устрою, відносно котрого Суд, згідно зі ст. 1 Малої Конституції, постановив, що в ньому принцип поділу влади виражений *expressis verbis* [20]. Для точності додамо, що в цій статі терміна «поділу влади» ще не було, в ній згадувалося лише про призначення виконання окремих видів влади певним органам (так званий організаційний аспект поділу влади).

У даному напрацюванні наведено найважливіші та найбільш характерні висловлювання Конституційного Суду на тему принципу поділу влади, котрі були прийняті впродовж дії чинної Конституції від 2 квітня 1997 року. Частина з них - це, звісно, повторення чи продовження ліній винесення рішень, котрі були напрацьовані раніше, інші появилися вже в період дії чинної Конституції, у вирішеннях Конституційним Судом певних проблем, що виникли в результаті застосування конкретних положень даного основного закону. У цих рішеннях можна знайти намагання витлумачити термінологічні питання, пов'язані з обговорюваним принципом (проте ця проба була інцидентна), а також його характеру, обсягу дії і, врешті, способу його розуміння суддями КС, а отже, змісту положення ст. 10 Конституції РП (раніше ст. 1 Малої Конституції).

Стосовно термінологічних розбіжностей, котрі зустрічаються в предметній літературі, і стосуються визначення даного принципу, як «поділу влад», чи як «поділу влади», то Конституційний Суд визнав більш відповідним друге поняття. На його думку, воно більше відповідає змісту положення ст. 2 абзац 1 Конституції 1992 року, де вказано, що верховна влада (а не влади) належить Народу [21].

Як уже згадувалося, перед тим, як принцип поділу влади знайшов своє відображення в польських конституційних положеннях, судді Конституційного Суду винесли його з принципу правової демократичної держави, стверджуючи, що даний принцип міститься в принципі *implicite*. При цьому зауважимо, що принцип правової держави у постановах польського Конституційного Суду - це підстава для реконструювання принципів фундаментального значення, котрі не знаходять буквального відображення в тексті основного закону. Дане явище, котре визначається як суддівський активізм, найбільше було помітне раніше, в період до набуття чинності нинішньою Конституцією, оскільки в її змісті виражено *explicite* більшу частину цих принципів. Тепер, у ситуації оспорювання відповідності нормативного акта стандартам правової держави, конкретизованим і розвиненим в окремих постановах основного закону, підставу для перевірки конституційності повинні становити детальні конституційні положення. «Подвійні» підстави контролю Конституційний Суд допускає лише тоді, коли порушення особливої норми має «кваліфікований» характер, а отже, зачіпає «суть чи, в значній мірі, обмежує практичне функціонування» принципу правової держави [22]. Характерною рисою ухвал, винесених у зв'язку з положеннями чинної ст.10 Конституції, є факт, що такий взірць найчастіше розглядається у тісному контексті з іншими нормами Конституції, зокрема з принципом правової держави. КС також часто звертається до нього тоді, коли він не був визначений заявником ініціатором подання, як взірць контролю [23].

Положення про поділ влади Конституційний Суд незмінно вважає одним з основних принципів державного устрою, що відповідає загально прийнятому в доктрині права, власне, такому поняттю вирішень, котрі містяться в перших розділах Конституції. Даний принцип визначається, як «одне з основних положень Конституції», про що свідчить, на думку КС, як його трактування в систематиці, так і детальна процедура зміни положень розділу I основного закону [24]. Значення цього принципу Конституційний Суд розглядає ширше, ніж тільки в аспекті «чисто організаційному», підкреслюючи, що його мета полягає, серед іншого, в «захисті прав людини завдяки унеможливленню зловживання владою будь-яким з органів, що реалізує її» [25].

Визнання принципу поділу влади основним принципом державного устрою, у практиці винесення рішень передбачає певну послідовність.

Насамперед, інші постанови Конституції повинні бути інтерпретовані так, щоб вони «забезпечували адекватність їх змісту до вищестоящої ролі цього принципу» [26]. Значення принципів державного устрою розділу I полягають у тому, що вони сприймаються, як свого роду інтерпретаційна вказівка, директива в процесах тлумачення і застосування всіх конституційних норм. Правові принципи, а отже норми загального характеру підлягають загальному (цілісному) тлумаченню. По-друге, адресати норм, уміщених в ст. 10 Конституції, - це органи державної влади, а для окремих громадян дані положення не надають суб'єктних прав чи обов'язків. У зв'язку з тим звинувачення у порушенні таких принципів не може саме по собі бути підставою для конституційної скарги [27].

Суттєве значення для відтворення повного змісту принципу поділу влади, прийнятого в практиці винесення рішень польським Конституційним Судом, має, насамперед, показання способу трактування відносин між окремими видами влади. Основний загальний зміст принципу поділу влади, прийнятий КС, полягає у визнанні, що «законодавча, виконавча і судова влада повинні бути розділені, і крім цього, між ними повинна панувати рівновага і вони повинні співпрацювати» [28]. Звернімо також увагу на факт, що Суд виділив складову рівноваги і взаємодії даного принципу ще перед його визначенням у змісті Конституції 1997 року. Проте тільки трактування ст.10 чинної Конституції найбільш «глибоко» передає зміст даного принципу. „Суттю принципу поділу і рівноваги влади є не стільки функціональний поділ влади, скільки стан рівноваги між різними видами влади з метою забезпечення пошанування компетенції кожної з них і створення підстав для стабільної діяльності механізмів демократичної держави» [29]. Конституційний Суд також зазначає, що в Конституції 1997 року замість «статистичного» («захисного») вираження принципу поділу влади (прикріплення органів держави до окремих видів влади і декларування їх незалежності), застосовано динамічне трактування стосунків між видами влади, що опирається на формулу їх взаємного збалансування. Поняття «взаємного збалансування» Суд тлумачить, як «взаємовплив різних видів влади, взаємне доповнення своїх функцій органами, як таке, що виражається як в у співпраці різних видів влади між собою, так і у взаємному контролі, а також як таке, що проявляється в можливостях ведення діалогу між ними» [30].

В аспекті поділу влади КС формулює концепцію компетентних припущень, згідно з котрою «на кожному з трьох влад повинні припадати матеріальні компетенції, що відповідають їх суті, а крім цього, - кожна з трьох влад повинна зберегти певний мінімум виключної компетенції, котра забезпечує збереження її суті» [31]. Для законодавця це означає обов'язок такого формування компетенції окремих державних органів, щоб він не порушував «суттєвого обсягу» даної влади [32]. Одночасно Суд підкреслює, що принцип поділу влади немає абсолютного характеру, але зазнає певних обмежень. Він вважає можливим «надання законодавцю певного обсягу свободи у формуванні системи компетенції» на «території» окремих видів влади, там, де виникає можливість перетинання чи взаємного накладання компетенції» [33]. Проте потрібно чітко зазначити, що цей останній погляд має застосування у відносинах між владою законодавчою і виконавчою. КС звертає увагу на те, що як у президентській системі правління (як передбачають положення Малої Конституції), так й у парламентській (Конституція 1997 року) «характерне взаємне накладання на себе компетенції влад або навіть їх взаємне перетинання (...) , що, подекуди, сягає самої їх суті» [34]. Як приклад такого явища КС наводить делеговане законодавство чи бюджетний закон. „Бюджет, хоча й ухвалюється завжди у формі закону, за своїм змістом наближений до конкретного розподілу завдань між окремими органами уряду (...) Про специфіку бюджету говорить те, що він має характер політичного компромісу між законодавчою і виконавчою владою» [35].

Проте у випадку судової влади її розділення означає «сепарацію», «ізоляцію» від інших видів влади. Незалежність судів і суддів вбачаються КС як «необхідний елемент принципу поділу влади» [36]. Це - „надзвичайно делікатний механізм, його дуже легко зруйнувати і надзвичайно важко відбудувати» [37], „оскільки судова влада може реалізуватися виключно судами, то інші види влади не можуть втручатися в її діяльність або брати в ній участь» [38]. У її випадку «не може бути мови про такі винятки від принципу поділу і рівноваги влади, котрі допускаються у відносинах між іншими видами влади. Жодна влада не повинна втручатися в справи структури, складу чи діяльності судової влади, за винятком випадків, визначених у Конституції. Інтерпретація принципу поділу і рівноваги влади стосовно судової влади вимагає зазначити те, що гарантією реалізації такої позиції судової влади є принцип незалежності судів, монополія на компетенції системи

судочинства для реалізації судової влади, тобто прийняття рішень про права і обов'язки громадян чи юридичних осіб. У випадку судової влади «ядро компетенції» полягає у здійсненні судочинства з метою реалізації права кожного на суд» [39].

Проте окремість і незалежність судів не може, на думку КС, призводити до виключення механізмів необхідної рівноваги між окремими видами влади. Такого погляду КС дотримується після 1997 року, коли в ст. 173 Конституції безпосередньо було визначено ці характеристики судочинства [40]. Згідно з КС ст. 10 і 173 Конституції вони становлять одну правову конструкцію, в рамках котрої різні види влади зобов'язані взаємодіяти між собою з метою забезпечення ретельності і дієздатності державних органів, про що згадується у вступі до основного закону [41].

У контексті обговорюваного принципу КС акцентує увагу на персональному аспекті *incompatibilitas*. „Поділ влади в організаційному аспекті (суб'єктному) і функціональному (предметному) був би неефективним, коли б та сама особа чи група осіб могла займати посади в різних органах державної влади, виконуючи різні функції» [42].

Спосіб установавлення відносин між законодавчою і судовою владою стосується ухвали, яку КС виніс стосовно проблеми нечіткості положення, як передумови для визнання його неконституційності. Він зазначив, що саме використання законодавцем не чітко визначеного виразу чи звороту немає відповідного результату. Виключення всіх не чітко визначених зворотів вимагало би застосування у великій мірі казуїстики і ліквідацію необхідної гнучкості при застосуванні права, а роль суду зводилася б до роботи «субсумційного/підлеглого автомату». Для того, щоб нечіткість положення обґрунтовувала його невідповідність Конституції, вона повинна бути настільки великою, щоб не було можливості усунути її за допомогою інших методів ліквідації наслідків незрозумілості, зокрема шляхом інтерпретації даного положення у судових рішеннях [43].

У контексті принципу поділу влади надзвичайно істотним є пошанування принципу свободи законодавчої влади у формуванні матеріального змісту права. КС підкреслює, що він не призначений для оцінки конкретних змістовних вирішень, їх відповідності, доцільності, слушності [44]. „Якщо контрольоване положення було сформоване в рамках встановлених повноважень парламенту, то парламент зберігає повну свободу у виборі найбільш властивих рішень і в формуванні їх змісту» [45]. Виділяючи особливу правову позицію законодавця, що впливає зі ст.

10, абзац 2, Суд застерігає, що, як орган судової влади він не повинен втручатися в парламентарні права в сфері законодавчої свободи, за винятком того, коли виникають «достатньо важкі і доведені порушення прав поведінки, визначених законом», і котрі свідчать про вихід за межі цієї свободи. КС, декларуючи позицію суддівської стриманості, зазначає що вихідним пунктом контролю конституційності права є передбачення раціональності законодавця і припущення відповідності законів до Конституції [46]. Він стверджує при цьому, що його втручання обґрунтоване, коли законодавець явно порушує правила раціональності, хоча положення можуть при цьому повністю відповідати всім формальним критеріям правильності [47].

За відповідне з поділом влади визнається те, що парламентарії беруть участь у різних дорадчих тілах, котрі функціонують при органах державної адміністрації. Суд відкинув аргументацію, згідно котрої сам факт входження послами Сейму і сенаторами в склад Ради Цивільної Служби [48] при Голові Ради Міністрів мав би бути невідповідним ст. 10 Конституції. Натомість він оспорив спосіб трактування компетенції прем'єра щодо визначення складу Ради, що полягає на можливості встановлення кількості представників різних фракцій з правом селективного вибору фракцій. Він визнав, що такі великі компетенції порушують принцип поділу влади і, як наслідок, принцип незалежності парламентських фракцій від урядової адміністрації [49].

Конституційний Суд, неодноразово, намагався визначити позицію органів самоврядування в рамках конституційної системи поділу влади. Ця проблема не була повністю розв'язана, бо переважає думка про те, що даний принцип має застосування у системі головних органів держави і не стосується безпосередньо системи територіального самоврядування. Проте аргументуючи, що органи самоврядування мають гарантовану конституцією частку в реалізації влади, що полягає на виконанні в рамках законів суттєвої частини державних завдань, КС визнає, що у трикутнику влади органи самоврядування представляють виконавчу владу [50].

До способу формування відносин в рамках виконавчої влади відноситься також важлива постанова КС, в котрій він вирішив спір компетенції між Президентом РП і Радою Міністрів, стосовно визначення, хто з двох членів виконавчої влади має право представляти РП на засіданнях Ради Європи (РЄ) з метою представлення позиції держави. КС підтвердив, що Президент, як вер-

ховний представник держави, має право прийняти рішення про свою участь в конкретному засіданні РЄ. Проте аналіз положень Конституції, що визначають компетенції Ради Міністрів (РМ) підштовхує КС до висновку, що власне вона встановлює позицію РП на засіданнях РЄ, натомість прем'єр представляє Польщу на форумі міжнародних організацій і у стосунках з іншими державам та представляє вироблену позицію [51]. КС наводить, при тому, обов'язок Президента РП взаємодіяти у сфері зовнішньої політики з Головою РМ і відповідним міністром з метою забезпечення єдності в діяльності, котра ведеться від імені держави у відносинах з Європейським Союзом і його інституціями. Ключове значення для визначення принципу поділу влади в умовах участі Польщі у структурі ЄС має постанова, що підтверджує конституційність акцесійного трактату. Цей принцип, як зазначив КС, стосується відносин між органами трьох видів влади у конституційній системі РП, а отже, це принцип внутрішнього устрою. З цієї причини він не може безпосередньо застосовуватися у відносинах між органами ЄС. Одночасно КС указує на «рефлексний» вплив членства РП у європейських структурах на внутрішні стосунки. В одній із ухвал він визначив, навіть, що обмеження ролі Сенату у творенні законодавства ЄС становить порушення принципу поділу влади. Він підкреслив, що передача частини компетенції суверенної держави інституціям ЄС не змінює факту, що Сенат є представником Народу, як суверена, і органом законодавчої влади, необхідної для виконання більшості функцій цієї влади [52].

Принцип поділу влади є одним з найбільш суттєвих питань, котрі порушуються у сучасних дискусіях про демократичну державу. Він сприймається, як фундамент устрою, що визначає взаємні відносини між органами держави, проте, вимагає, у зв'язку з все новими явищами, котрі появляються у сфері політично-правового життя, постійного додатково уточнення [53], можливо, навіть і модифікації його змісту.

З проведеного в даних розважаннях огляду висловлювань польської доктрини права і Конституційного Суду випливає, що для процесу побудови *acquis constitutionnel* згідно зі ст. 10 Конституції 1997 р., особливим завданням є, і з упевненістю можна стверджувати, що буде, членство Республіки Польщі у структурах Європейського Союзу, а також сумніви, які можуть виникнути на тлі способу вирішення в основному законі питання розподілу компетенції органів у межах окремих видів влади.

Список літератури

1. Por. M.M. Wiszowaty, hasło „podział władzy” [w:] *Leksykon prawa konstytucyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Szmyt, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 355.
2. Tu ma rację P. Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Wyd. II – rozszerzone, Liber, Warszawa 2008, s. 36 nie zaś R.M. Małajny, który wskazuje już nowelę z 7 kwietnia 1989 r., chociaż to On trafnie użył pojęcia „rehabilitacji zasady” – por. Jego Klasyfikacja organów państwowych w świetle nowelizacji Konstytucji PRL z 1989 r., cz. I, „Studia Nauk Politycznych” 1989/3, s. 35.
3. R. Piotrowski, *Zasada podziału władz w Konstytucji RP*, „Przegląd Sejmowy” 2007/4, s. 113.
4. Por. P. Winczorek, *op. cit.*, s. 36.
5. Pogląd taki swego czasu w literaturze lansowali B. Banaszak, *Porównawcze prawo konstytucyjne państwa demokratycznych*, Kraków 2004, s. 391 oraz A. Pułło, *Ustroje państw współczesnych*, Warszawa 2006, s. 111.
6. Por. M. Safjan, *Wyzwania dla państwa prawa*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2007, s. 52.
7. Por. Z. Witkowski, w: Z. Witkowski red., *Prawo konstytucyjne*, Wyd. TNOiK, Toruń 2011, s. 94 i n. Zwracał na to uwagę w literaturze także L. Morawski.
8. Na ten temat por. P. Winczorek, *Dobre państwo; kryteria i wskaźniki (spojrzenie prawnika)*, w: P. Winczorek, *Polska pod rządami Konstytucji z 1997 r.*, Warszawa 2006, s. 75 i n.
9. Por. Z. Witkowski, Z. Witkowski red., *op. cit.*, s. 99 oraz por. B. Opaliński, *Rozdzielenie kompetencji władzy wykonawczej między Prezydenta RP oraz Radę Ministrów. Na tle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r.*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2012, s. 64.
10. Por. E. Łętowska, J. Łętowski, *Co wynika dla sądów z konstytucyjnej zasady podziału władz w: Konstytucja i gwarancje jej przestrzegania* [w:] *Księga pamiątkowa ku czci prof. Janiny Zakrzewskiej*, Wyd. Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 1996, s. 384.
11. Przekonanie o istnieniu takiego oczywistego związku wynika z uzasadnienia wyroku TK z 9.11.1993 r., sygn. K. 11/93.
12. M.M. Wiszowaty, *op. cit.*, s. 364.
13. B. Opaliński, *op. cit.*, s. 66.
14. Por. B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Wyd. C.H.

- Beck, Warszawa 2000, s. 83 oraz por. B. Opaliński, *op. cit.*, s. 67.
15. Zob. wyrok w sprawie K. 11/93 oraz por. Z. Witkowski, *Dyrektywa „współdziałania władz” jako element organizujący życie wspólnoty państwowej w świetle Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.* [w:] *Instytucje prawa konstytucyjnego w dobie integracji europejskiej. Księga jubileuszowa dedykowana prof. Marii Kruk-Jarosz*, pod red. J. Wawrzyniaka i M. Laskowskiej, Wyd. Sejmowe, Warszawa 2009, s. 139-145, zwłaszcza s. 141 i n.
16. Por. P. Winczorek, *Komentarz...*, s. 38.
17. Zob. Wyrok TK z 11.05.2005 r., sygn. K 18//04.
18. B. Banaszak, *Komentarz...*, s. 85.
19. Postanowienie TK z 19.06.1992 r., sygn. U. 6/92.
20. K. 11/93.
21. Wyrok TK z 22.11.1995 r., sygn. akt 19/95. W późniejszym orzecznictwie TK nie jest jednak konsekwentny, gdyż posługuje się dwoma wariantami. Zwraca na to uwagę również M. M. Wiszowaty, *Zasada podziału władzy w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego pod rządami Konstytucji z 1997 roku* [w:] *Trzecia władza. Sądy i trybunały w Polsce*; Materiały Jubileuszowego L Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego, Gdynia, 24-26 kwietnia 2008 r., red. A. Szmyt, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2008, s. 493.
22. Wyrok TK z 25.11.1997 r., sygn. K 26/97.
23. Por. na ten temat M. M. Wiszowaty, *Zasada...*, s. 497.
24. Wyrok TK z 15.01.2009 r., sygn. K 45/07.
25. K. 11/93.
26. K 45/07.
27. Np. wyrok TK z 13.12.2005 r., sygn. SK 53/04. Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą: „Nie można kwestionować w trybie skargi konstytucyjnej przepisu, z którego zastosowaniem nie można powiązać naruszenia żadnego z praw lub wolności konstytucyjnych” (orzeczenie TK z 14.07.2004 r., sygn. Ts 21/04). Dotyczy to również przypadku, w którym przepis byłby sprzeczny z podstawowymi zasadami ustrojowymi, takimi jak zasada demokratycznego państwa prawnego czy podziału władzy.
28. Wyrok TK z 21.11.1994 r., sygn. K 6/94.
29. Wyrok TK z 15.01.2009 r., sygn. K 45/07.
30. K 45/07.
31. K 6/94.
32. K 19/95.
33. K 19/95.
34. K 45/07.
35. K 6/94.
36. Wyrok TK z 14.04.1999 r., sygn. K 8/99.
37. Wyrok TK z 24.06.1998 r., sygn. K 3/98.
38. Wyrok TK z 19.07.2005 r., sygn. K 28/04.
39. K 28/09, K 45/07.
40. Art. 173 Konstytucji RP: „Sądy i trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz”.
41. K 45/07.
42. Wyrok TK z 11.01.2000 r., sygn. K 7/99.
43. Wyrok TK z 09.10.2007 r., SK 70/06.
44. Np. wyrok TK z 20.12.1999 r., sygn. K 4/99; 21.12.1999 r., sygn. K 22/99; 25.06.2002 r., sygn. K 45/01.
45. K 6/94.
46. Trybunał uzasadnia je prawno-porównawczo, gdyż pisze, że jest ono domniemaniem „powszechnie przyjmowanym w orzecznictwie konstytucyjnym”. (Por. wyrok z 8.11.2000 r., SK 18/99). W doktrynie podnosi się, że stanowisko to jest „wyraźnym i jednoznacznym nawiązaniem” do niemieckiego FTK, który uczynił je swoim koronnym argumentem przy stosowaniu techniki wykładni ustaw w zgodzie z konstytucją. Por. P. Czarny, *Trybunał Konstytucyjny a wykładnia ustaw w zgodzie z konstytucją*, [w:] *Polska kultura prawna a proces integracji europejskiej*, pod red. S. Wronkowskiej, Kraków 2005, s.74.
47. Wyrok TK z 22.06.1999 r., sygn. K 5/99.
48. Organ o charakterze opiniodawczo-doradczym przy Prezesie Rady Ministrów.
49. Wyrok TK z 28.04.1999 r., sygn. K 3/99.
50. Wyrok TK z 29.11.2005 r., sygn. K 11/01.
51. Postanowienie TK z 20.05.2009 r., Kpt 2/08.
52. Wyrok TK z 12.01.2005 r., sygn. K 24/04. Wyrok ten wywołał liczne głosy polemiczne wskazujące, iż Konstytucja wyraźnie różnicuje rolę obu izb, chociażby w zakresie funkcji ustawodawczej.
53. Por. też M.M. Wiszowaty, *Zasada ...*, s. 509.

Zbignev Vitkovsky, Ivona Vrublevska

THE PRINCIPAL OF DIVISION OF POWER AS ELEMENT SINE QUA NON OF MODERN ACQUIS CONSTITUTIONNEL AND ITS REPRESENTATION IN CURRENT POLISH CONSTITUTIONALISM

Summary

The principal of division of power is one of the most essential problems being considered in modern discussions on democratic state. It is comprehended as the basis of the structure defining mutual relations among bodies of the state, though, demanding (due to new phenomena emerging in the sphere of politic-legal life) constant additional closer definition, maybe, even the modification of its contents. The survey of expressions of Polish doctrine of law and constitutional Court reveals the fact that for the process of building of *acquis constitutionnel* according to the Article 10 of the Constitution of 1997, the special task is, and we are sure to state, it will be, the membership of the Republic of Poland in structures of EU, and also the doubts which can emerge on the background of the way of solution of the task of division of the competence of bodies in terms of separate types of power.

Збигнев Вітковський, Івона Врублевська

ПРИНЦИП ДЕЛЕНИЯ ВЛАСТИ КАК ЭЛЕМЕНТ *SINE QUA NON* СОВРЕМЕННОГО *ACQUI CONSTITUTIONNEL* И ЕГО ОТОБРАЖЕНИЕ В ДЕЙСТВИТЕЛЬНОМ ПОЛЬСКОМ КОНСТИТУЦИОНАЛИЗМЕ

Аннотация

Принцип деления власти есть одним из наиболее существенных вопросов, которые поднимаются в современных дискуссиях о демократическом государстве. Он воспринимается, как фундамент устройства, которое определяет взаимные отношения между органами государства, тем не менее, требует, в связи со все новыми явлениями, которые появляются в сфере политически-правовой жизни, постоянного дополнительного уточнения, возможно, даже и модификации его содержания. Из проведенного в данных развличениях обзора высказываний польской доктрины права и Конституционного Суда вытекает, что для процесса построения *acquis constitutionnel* согласно ст. 10 Конституции 1997 г., особой задачей есть, и с уверенностью можно утверждать, что будет, членство Республики Польши в структурах Европейского Союза, а также сомнения, которые могут возникнуть на фоне способа решения в основном законе вопроса распределения компетенции органов в пределах отдельных видов власти.